

LIETUVOS RESPUBLIKOS
PILIEČIŲ NUOSAVYBĖS TEISIŲ Į IŠLIKUSĮ NEKILNOJAMĄJĮ TURŲĄ
ATKŪRIMO
ĮSTATYMAS

1997 m. liepos 1 d. Nr. VIII-359
Vilnius

I SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS

Lietuvos Respublikos Seimas,
pabrėždamas, kad Lietuvos Respublikos Aukščiausiajai Tarybai - Atkuriamajam Seimui 1990 m. kovo 11 d. aktais atkūrus Lietuvos Respublikos nepriklausomybę, nustojo veikę svetimos valstybės primesti įstatymai, kuriais okupacinė valdžia iš Lietuvos Respublikos piliečių neteisėtai atėmė jų turėtą turtą;

pabrėždamas, kad Lietuvos Respublikos piliečių prieš okupaciją įgytos nuosavybės teisės nepanaikintos ir turi tęstinumą;

pabrėždamas, kad 1992 metais Lietuvos Respublikos piliečių valia priimta Lietuvos Respublikos Konstitucija garantuoja ir gina valstybės, jos piliečių teises bei nuosavybę;

pabrėždamas, kad tęstinių nuosavybės teisių atkūrimas grindžiamas 1991 m. birželio 18 d. Lietuvos Respublikos įstatymo "Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų" nuostata - Lietuvos Respublikos piliečiams grąžinamas išlikęs nekilnojamas turtas, o jei šios galimybės nėra, teisingai už jį atlyginama;

atsižvelgdamas į Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1994-1996 metų nutarimus ir sprendimus ir į 1922-1940 metų žemės reformos nustatytą 150 ha ribą,
priima šį įstatymą.

1 straipsnis. Įstatymo paskirtis ir sąvokos

1. Šis įstatymas reglamentuoja Lietuvos Respublikos piliečių, kurių nekilnojamas turtas pagal TSRS (LTSR) įstatymus buvo nacionalizuotas ar kitaip neteisėtai nusavintas ir kurių nuosavybės teisės buvo pradėtos atkurti pagal Lietuvos Respublikos įstatymą "Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų", nuosavybės teisių atkūrimo tęstinumo pripažinimo bei atkūrimo tvarką ir sąlygas įvertinant susiformavusius objektyvius visuomeninius turtinius santykius.

2. Pagrindinės šiame įstatyme vartojamos sąvokos:

1) savininkas - asmuo, kurio nekilnojamas turtas pagal TSRS (LTSR) įstatymus buvo nacionalizuotas ar kitaip neteisėtai nusavintas ir kuriam pagal šį įstatymą atkuriamos nuosavybės teisės į išlikusį nekilnojamąjį turtą;

2) laisvos žemės fondas - žemės, miško ir vandens telkinio plotai, kurie nepriskirti valstybės paimtai ir išperkamai žemei ir kurių susigrąžinti natūra nepageidauja šio įstatymo 2 straipsnyje nurodyti piliečiai, taip pat žemės, miško ir vandens telkinio plotai, kurie lieka atkūrus nuosavybės teises į pagal šį įstatymą grąžintinus maksimalius žemės, miško ir vandens telkinio plotus;

3) valstybės išperkamas nekilnojamas turtas - nekilnojamas turtas, kurį dėl šiame įstatyme nurodytų priežasčių paėmė ir išperka valstybė, ir atlygina jo savininkui šiame įstatyme nurodytais būdais;

4) naujas žemės sklypas mieste - žemės sklypas, skiriamas individualiai statybai, taip pat daržui, sodui ir kitoms panašioms reikmėms;

5) miestuose prie individualių gyvenamųjų namų ir kitų pastatų naudojamas žemės sklypas - namų valdos ar kitų pastatų techninės apskaitos byloje iki šio įstatymo įsigaliojimo dienos pažymėtas žemės sklypas;

6) vienkiemis - už miesto teritorijos, miestelio ir kaimo užstatytos teritorijos esanti atskira sodyba.

2 straipsnis. Piliečiai, turintys teisę į nuosavybės teisių atkūrimą

1. Nuosavybės teisės į šio įstatymo 3 straipsnyje nurodytą nekilnojamąjį turtą atkuriamos Lietuvos Respublikos piliečiams:

- 1) turto savininkui;
- 2) asmenims, kuriems miręs turto savininkas testamentu paliko savo turtą, nepaisant to, kad testamente nėra duomenų apie žemės ar kito nekilnojamojo turto palikimo faktą, o šiems mirus, – jų sutuoktiniui, tėvams (įtėviams), vaikams (įvaikiams) ar šių asmenų sutuoktiniui bei vaikams;
- 3) turto savininko, kuris mirė ir nepaliko testamentu ar okupacijos metais (1939–1990 metais) emigravo į užsienį ir ten, netekdamas Lietuvos Respublikos pilietybės, priėmė kitos šalies pilietybę, sutuoktiniui, tėvams (įtėviams), vaikams (įvaikiams), jei šie asmenys yra Lietuvos Respublikos piliečiai, – į jiems tenkančią išlikusio nekilnojamojo turto dalį;
- 4) turto savininko vaiko (įvaikio), kuris yra miręs, sutuoktiniui, vaikams (įvaikiams) – į mirusiajam tenkančią išlikusio nekilnojamojo turto dalį;
- 5) piliečiams, kuriems turtas perleistas nesilaikant įstatymo nustatytos formos ir tvarkos testamentu (naminiu testamentu) arba sutartimis (pirkimo-pardavimo, dovanojimo ar kitokiu rašytiniu dokumentu), taip pat piliečiams, kuriems nuosavybės teisių perėmėjai testamentu paliko turtą. Šie piliečiai (norintys atkurti nuosavybės teises) turi kreiptis į teismą dėl juridinę reikšmę turinčio fakto nustatymo.

2. Jeigu šio straipsnio 1 dalies 1, 2, 3, 4 punktuose nurodyti piliečiai, kurie nustatytu laiku buvo padavę prašymus atkurti nuosavybės teises, yra mirę, nuosavybės teisės atkuriamos mirusiojo vardu ir perduodamos įpėdiniui, jeigu šis yra Lietuvos Respublikos pilietis.

3. Šio straipsnio 1 dalyje nurodyti piliečiai teisę atkurti nuosavybės teises į išlikusį nekilnojamąjį turtą iki 2001 m. gruodžio 31 d. gali perleisti notariškai patvirtinta sutartimi savo vaikams (įvaikiams), tėvams (įtėviams), sutuoktiniui bei vaikaičiams ir kitiems asmenims, jeigu šie yra Lietuvos Respublikos piliečiai. Neatsižvelgiant į piliečių, kurie pagal sutartį dėl teisės perleidimo įgijo teisę atkurti nuosavybės teises į miesto žemę, skaičių, šios teisės jiems atkuriamos tokiomis pat sąlygomis ir tvarka, kaip jos būtų atkuriamos šių teisių perleidėjui.

4. Šio straipsnio 1 dalies 4 punkte nurodytiems piliečiams atkuriamos nuosavybės teisės į turto savininko mirusiam vaikui (įvaikiui) tenkančią išlikusio nekilnojamojo turto dalį. Jeigu kiti turto savininko vaikai (įvaikiai), jų sutuoktiniai ir vaikai (įvaikiai) yra taip pat mirę arba šio įstatymo nustatytais terminais nepateikia prašymo atkurti nuosavybės teises, šio straipsnio 1 dalies 4 punkte nurodytų piliečių prašymu gali būti atkuriamos nuosavybės teisės į visą savininko išlikusį nekilnojamąjį turtą.

Straipsnio pakeitimai:

Nr. [VIII-1181](#), 99.05.13, *Žin.*, 1999, Nr.48-1522 (99.06.02)

Nr. [VIII-1995](#), 00.10.10, *Žin.*, 2000, Nr.89-2753 (00.10.25)

Nr. [IX-489](#), 2001-08-03, *Žin.*, 2001, Nr. 71-2518 (2001-08-17)

3 straipsnis. Turtas, į kurį atkuriamos nuosavybės teisės

1. Šio įstatymo 2 straipsnyje nurodytiems piliečiams atkuriamos nuosavybės teisės į šį nekilnojamąjį turtą:

- 1) žemę;
- 2) miškus;
- 3) vandens telkinius;
- 4) ūkinės-komercinės paskirties pastatus bei jų priklausinius;
- 5) gyvenamuosius namus bei jų priklausinius.

2. Nuosavybės teisės atkuriamos ir į neišlikusį šio straipsnio 1 dalies 1, 2 ir 3 punktuose nurodytą nekilnojamąjį turtą. Nuosavybės teisės atkuriamos ir į tą šio straipsnio 1 dalies 4 bei 5 punktuose nurodytą nekilnojamąjį turtą, kuris 1991 m. rugpjūčio 1 d. buvo išlikęs, tačiau po to jo neliko dėl valstybės, savivaldybės institucijų priimtų sprendimų.

II SKYRIUS

NUOSAVYBĖS TEISIŲ ATKŪRIMO SĄLYGOS IR TVARKA

4 straipsnis. Nuosavybės teisių į kaimo vietovėje esančią žemę atkūrimo sąlygos ir tvarka

1. Nuosavybės teisės atkuriamos į savininko turėtą žemę, bet ne didesnio kaip 150 ha ploto, įskaitant miškus ir vandens telkinius. Jeigu turėtos žemės plotas, įskaitant miškus ir vandens telkinius, buvo didesnis kaip 150 ha, taip pat jeigu natūra gražinamas mažesnis žemės plotas, negu savininkas turėjo, pilietis turi teisę buvusioje žemės valdoje pasirinkti pageidaujamą žemės sklypo, miško, vandens telkinio, į kuriuos jam pagal šį įstatymą turi būti atkurtos nuosavybės teisės, vietą.

2. Žemė gražinama natūra turėtoje vietoje piliečiui arba piliečiams bendrosios nuosavybės teise, išskyrus žemę, pagal šio įstatymo 12 straipsnį priskirtą valstybės išperkamai žemei, ir žemę, kurios šio straipsnio 10 dalyje nurodytu atveju susigrąžinti turėtoje vietoje piliečiai nepageidauja. Žemės bendraturčių susitarimu žemė natūra gali būti gražinama atskirais sklypais. Žemės sklypų, įgytų bendrosios nuosavybės teise, padalijimo projektai rengiami šios žemės savininkų lėšomis pagal vienodo dydžio Vyriausybės nustatytus darbų įkainius.

3. Už žemę, pagal šio įstatymo 12 straipsnį priskirtą valstybės išperkamai žemei, taip pat už žemę, kurios susigrąžinti turėtoje vietoje piliečiai nepageidauja, valstybė jiems atlygina pagal šio įstatymo 16 straipsnį.

4. Žemė gražinama natūra nedelsiant. Toje Lietuvos valstybės teritorijos dalyje, kur buvo likusi rėžių sistema, žemė gražinama bei kompensuojama natūra pagal sudarytus žemės reformos žemėtvarkos projektus. Tokiu pat būdu perduodamas neatlygintinai nuosavybėn lygiavertis savininko turėtajam žemės sklypas.

5. Piliečiai, kuriems žemė gražinama natūra arba perduodamas neatlygintinai nuosavybėn lygiavertis turėtajam žemės sklypas, privalo laikytis specialiųjų žemės naudojimo sąlygų ir pagal žemės reformos žemėtvarkos projektus nustatytą žemės servitutą.

6. Į piliečiui gražinamos natūra žemės, miško plotą arba perduodamą neatlygintinai nuosavybėn lygiavertį turėtajam žemės, miško sklypui plotą įskaitomas tokio pat dydžio jo privatizuojamas namų valdos (išskyrus tas namų valdas, už kurias nustatyta tvarka buvo įmokėtos įmokos) žemės sklypas bei jo naudojamas asmeniniam ūkiui žemės sklypas.

7. Žemė, kurioje nutiestos komunikacijos, taip pat žemė, esanti išžvalgytų naudingųjų iškasenų nenaudojamų telkinių teritorijose, saugomose teritorijose, gražinama piliečiams ribotam tiksliniam naudojimui.

8. Prie vienkiemių ir 1940-1990 metų ginkluoto pasipriešinimo dalyvių-karių savanorių tėviškių sunaikintų sodybų, esančių gyventojų asmeniniam ūkiui, tarnybinių dalų ir valstiečių ūkiui skirtoje teritorijoje, šių vienkiemių ir sunaikintų sodybų savininkams pageidaujant, gražinama natūra ne mažiau kaip 3 ha žemės ūkio naudmenų, o likusi žemės sklypo dalis yra valstybės išperkama ir už ją atlyginama pagal šio įstatymo 16 straipsnį. Kai įstatymo nustatyta tvarka žemės sklypas, kurį savininkas nori atgauti natūra, išskyrus šiame punkte aukščiau išvardytus atvejus, yra skirtas ir naudojamas gyventojų asmeniniam ūkiui arba valstiečių ūkiui, už jį savininkui, norinčiam, kad būtų atkurta nuosavybės teisė natūra, ar asmeniui, šiuo metu naudojančiam ar įgijusiam nuosavybėn iš valstybės šį žemės sklypą, skiriamas iki 30 procentų didesnio žemės sklypo plotas iš laisvos žemės fondo žemės, esančios teritorijoje, kurią apima vietinis žemės reformos žemėtvarkos projektas. Jeigu piliečiai, kuriems nuosavybės teisės atkuriamos į tose teritorijose esančią žemę, yra 1918-1920 m. nepriklausomybės kovų kariai savanoriai, pasipriešinimo (rezistencijos) dalyviai, politiniai kaliniai, tremtiniai ar Vyčio Kryžiaus ordinu apdovanoti asmenys, jų sutuoktiniai, tėvai (įtėviai), vaikai (įvaikiai), apskrities viršininko sprendimu jiems siūlomas žemės sklypo plotas iš apskrities teritorijoje esančio laisvos žemės fondo padidinamas iki 100 procentų. Jeigu apskrities teritorijoje laisvos žemės fonde nėra pakankamo žemės ploto, apskrities viršininkas tarpininkauja dėl tokio sklypo suformavimo kitos pageidaujamos apskrities teritorijoje. Šiems asmenims gali būti taikomos ir kitos įstatymų nustatytos lengvatos.

9. Žemė, kurioje įveisti pramoniniai sodai, uogynai bei medelynai, gražinama natūra piliečiams. Šios žemės naudotojai, jeigu žemės savininkas pageidauja ir atsiskaito su naudotojais už medžius ir vaiskrūmius (nesusitarus kitaip), privalo žemę atlaisvinti per trejus metus. Sugrąžintos žemės savininkai su tos žemės naudotojais už medžius ir vaiskrūmius atsiskaito Vyriausybės nustatyta tvarka.

10. Žemė, apšodinta ir apaugusi mišku, gražinama natūra. Jeigu pilietis atsisako imti apšodintą ir apaugusį mišku žemės sklypą, valstybė jam atlygina pagal šio įstatymo 16 straipsnį.

11. Kaimo vietovėje žemė, kuri naudojama arba nuomojama fiziniams ir juridiniams asmenims, personalinėms įmonėms nuosavybės teise turimų pastatų ir statinių (statomų ar pastatytų), taip pat poilsiaviečių pastatų ir statinių (statomų ar pastatytų) eksploatacijai ir kuri pagal šio įstatymo 12 straipsnį nepriskirta valstybės išperkamai žemei, gražinama natūra šio įstatymo nustatyta tvarka ir terminais. Teisės ir pareigos pagal žemės nuomos sutartį pereina žemės savininkui, jeigu šalys nesusitaria kitaip.

12. Žemė, pertvarkyta į tvenkinius, gražinama natūra piliečiams ribotam tiksliniam naudojimui (išskyrus tvenkinio užtvankos įrenginius, jeigu jie priskirti pavojingiems įrenginiams). Žemė, kurioje įrengti pramoniniai žuvininkystės tvenkiniai, gražinama natūra piliečiams ribotam tiksliniam naudojimui, jeigu šios žemės savininkai sutinka sudaryti žemės nuomos sutartį su žuvininkystės tvenkinių naudotojais ne mažiau kaip 5 metams. Žuvininkystės tvenkinių naudotojai šiuos tvenkinius nuomoja ir už juos savininkui moka Žemės nuomos įstatymo nustatyta tvarka valstybinės žemės nuomos dydžio žemės nuomos mokesť. Jeigu pilietis atsisako imti pertvarkytą į tvenkinį žemės sklypą arba nesutinka sudaryti šios žemės nuomos sutarties su žuvininkystės tvenkinių naudotojais, ši žemė valstybės išperkama ir už ją atlyginama pagal šio įstatymo 16 straipsnį. Pramoninių žuvininkystės tvenkinių sąrašą ir plotus tvirtina Vyriausybė.

13. Laisvos žemės fondo žemė, kurią iki šio įstatymo įsigaliojimo ne mažiau kaip dvejus metus iš eilės naudojo nustatyta tvarka savo ūkius įregistravę ūkininkai ar žemės ūkio bendrovės, gali būti perduodama nuosavybėn neatlygintinai lygiaverčio ploto turėtam žemės plotui tik šią žemę naudojančiams ūkininkams ar šią žemę naudojančių žemės ūkio bendrovių nariams.

Straipsnio pakeitimai:

Nr. [VIII-1181](#), 99.05.13, *Žin.*, 1999, Nr.48-1522 (99.06.02)

Nr. [VIII-1521](#), 00.01.04, *Žin.*, 2000, Nr.5-128 (00.01.19)

Nr. [VIII-1866](#), 00.07.18, *Žin.*, 2000, Nr.64-1934 (00.07.31)

Nr. [IX-489](#), 2001-08-03, *Žin.*, 2001, Nr. 71-2518 (2001-08-17)

5 straipsnis. Nuosavybės teisių į miesto žemę atkūrimo sąlygos ir tvarka

1. Nuosavybės teisės atkuriamos į savininko turėtą žemę, bet ne didesnio kaip 150 ha ploto, įskaitant miškus ir vandens telkinius.

*2. Nuosavybės teisės į žemę, iki 1995 m. birželio 1 d. buvusią miestams nustatyta tvarka priskirtose teritorijose, atkuriamos:

1) perduodant neatlygintinai nuosavybėn piliečiams, turintiems nuosavybės teise gyvenamuosius namus ar kitus pastatus, jų naudojamą teritoriją planavimo dokumentuose nustatytų ribų žemės sklypą prie šių statinių arba teritorijų planavimo dokumentuose numatytą jų naudojamą žemės sklypą kitai paskirčiai (daržui, sodui ir kt.), išskyrus Kuršių nerijos nacionalinio parko teritorijoje, bet ne didesnę kaip 0,2 ha Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose, Panevėžyje, Alytuje, Marijampolėje, Druskininkuose, Palangoje, Birštone ir ne didesnę kaip 0,3 ha kituose miestuose. Kai prie statinių esantis naudojamas žemės sklypas yra nuosavybės teise turėtoje žemėje ir yra didesnis kaip atitinkamai 0,2 ha arba 0,3 ha, piliečiui pageidaujant, neatlygintinai nuosavybėn perduodamas šis didesnis prie statinių naudojamo žemės sklypo plotas, taip pat ir prie šio naudojamo žemės sklypo išlikęs savininko turėtas laisvas (neužstatytas) žemės sklypo plotas (kai yra keli piliečiai, turintys teisę atkurti nuosavybės teises į šią žemę, - jiems pageidaujant, neatlygintinai bendron arba šių statinių savininko nuosavybėn perduodamas šis didesnis prie statinių naudojamas ir išlikęs laisvos (neužstatytos) žemės sklypo plotas), nepaisant parengtų tos vietovės teritorijų planavimo dokumentų, bet ne daugiau kaip 1 ha bendro ploto Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose, Panevėžyje, Alytuje, Marijampolėje, Druskininkuose, Palangoje, Birštone ir ne daugiau kaip 1,5 ha bendro ploto kituose miestuose;

2) perduodant neatlygintinai nuosavybėn piliečiui naują Vyriausybės nustatyta tvarka įrengtą arba neįrengtą žemės sklypą, Vyriausybei patvirtinus jo dydį tame mieste, kuriame buvo turėtoji žemė, išskyrus Kuršių nerijos nacionalinio parko teritoriją, arba piliečių pageidavimu mieste, kuriame jie gyvena (išskyrus Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių, Panevėžio, Alytaus, Marijampolės, Druskininkų, Palangos, Birštono miestus ir Kuršių nerijos nacionalinio parko teritoriją). Miestų teritorijų dalyse, kurios įrašytos į Lietuvos Respublikos nekilnojamųjų kultūros vertybių registrą (kultūros vietovių sąrašą), nauji žemės sklypai individualiai statybai bei kitai paskirčiai nuosavybėn neperduodami (išskyrus atvejus, kai šioje teritorijoje pagal teritorijų planavimo dokumentus piliečiui nuosavybės teise turėtoje žemėje numatoma individuali statyba); neatlygintinai nuosavybėn perduodami naudojami žemės

sklypai tik tiems asmenims, kuriems šiose miestų teritorijų dalyse nuosavybės teise priklauso gyvenamieji namai arba kiti pastatai. Piliečiui atsisakius jam perduodamo neatlygintinai nuosavybės naujo Vyriausybės nustatyta tvarka įrengto arba neįrengto (pasirinktinai) žemės sklypo individualiai statybai, jam pageidaujant, kompensuojama vidutinė Vyriausybės nustatyto dydžio žemės sklypo tame mieste vertės pinigų suma pagal šio įstatymo 16 straipsnį. Šią pinigų sumą nustato Vyriausybė.

3. Piliečiams neatlygintinai perduodamo nuosavybės naujo žemės sklypo, esančio miesto teritorijai priskirtoje žemėje, dydį kiekviename mieste tvirtina Vyriausybė miesto, rajono savivaldybės siūlymu. Minimalus neatlygintinai nuosavybės perduodamo naujo žemės sklypo dydis - 0,04 ha (išskyrus nuosavybės teise turėtą mažesnę žemės sklypą). Maksimalus neatlygintinai nuosavybės perduodamo žemės sklypo plotas turi būti ne didesnis kaip 0,2 ha Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose, Panevėžyje, Alytuje, Marijampolėje, Druskininkuose, Palangoje, Birštone ir ne didesnis kaip 0,3 ha kituose miestuose.

4. Jeigu piliečio turėtas žemės sklypas buvo ne mažiau kaip 0,04 ha didesnis už dabar jo naudojamą žemės sklypą, jam pagal galimybę papildomai perduodamas neatlygintinai nuosavybės naujas ne mažesnis kaip 0,04 ha žemės sklypas individualiai statybai bei kitai paskirčiai. Bendras piliečiui perduoto neatlygintinai nuosavybės jo naudojamo žemės sklypo ir papildomai perduodamo neatlygintinai nuosavybės naujo žemės sklypo plotas neturi būti didesnis už Vyriausybės nustatytą perduodamo neatlygintinai nuosavybės naujo žemės sklypo individualiai statybai bei kitai paskirčiai tame mieste plotą.

5. Jeigu piliečiui sugražintas ar perduodamas neatlygintinai nuosavybės žemės sklypo plotas miesto teritorijai priskirtoje žemėje yra mažesnis už žemės sklypo plotą, į kurį pagal šį įstatymą jam atkuriamos nuosavybės teisės, už likusį žemės sklypo plotą valstybė jam atlygina pagal šio įstatymo 16 straipsnį.

6. Nuosavybės teisės į Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių, Panevėžio, Alytaus, Marijampolės, Druskininkų, Palangos ir Birštono miestų savivaldybių teritorijose esančią žemę, šių miestų savivaldybių teritorijoms priskirtą po 1995 m. birželio 1 d., atkuriamos šio įstatymo 4 straipsnio nustatyta tvarka ją gražinant natūra, o jei ši žemė pagal šio įstatymo 12 straipsnį priskirta valstybės išperkamai žemei, už ją valstybė atlygina pagal šio įstatymo 16 straipsnį.

* Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo **5 straipsnio 2 dalis ta apimtimi, kuria numatyta, kad laisva (neužstatyta) žemė negražinama natūra, jei pilietis neturi gyvenamojo namo ar kito pastato prie nuosavybės teise turėtos žemės, nors šiai laisvai (neužstatytai) žemei nėra konkretaus visuomenės poreikio**, taip pat įstatymo 12 straipsnio 3 punktas ta apimtimi, kuria numatyta, kad yra išperkama žemės dalis, liekanti perdavus piliečiui neatlygintinai nuosavybės prie gyvenamojo namo ar kito pastato esantį naudojamą žemės sklypą, kuris yra nuosavybės teise turėtoje žemėje, nors minėtai laisvai (neužstatytai) žemei nėra konkretaus visuomenės poreikio, **prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsnio 3 daliai.**

Straipsnio pakeitimai:

Nr. [VIII-1181](#), 99.05.13, *Žin.*, 1999, Nr.48-1522 (99.06.02)

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, [Nutarimas](#)

2001 04 02, Žin., 2001, Nr. 29-938 (2001 04 04)

6 straipsnis. Nuosavybės teisių į miškus ir vandens telkinius atkūrimo sąlygos ir tvarka

1. Nuosavybės teisės atkuriamos į savininko turėtą mišką arba vandens telkinį, bet ne į didesnį kaip 150 ha ploto, įskaitant kaimo vietovėje esančią žemę.

2. Miškas arba vandens telkinys gražinamas natūra turėtoje vietoje piliečiui arba piliečiams bendrosios nuosavybės teise, išskyrus mišką ir vandens telkinius, pagal šio įstatymo 13 straipsnį priskirtus valstybės išperkamiems, taip pat buvusio miško ir vandens telkinių plotus, kurių šio straipsnio 7 dalyje nustatyta atveju susigražinti turėtoje vietoje piliečiai nepageidauja.

3. Miškai ir vandens telkiniai saugomose teritorijose piliečiams gražinami ribotam tiksliniam naudojimui.

4. Už mišką ir vandens telkinius, pagal šio įstatymo 13 straipsnį priskirtus valstybės išperkamiems, taip pat už mišką, kurio susigražinti turėtoje vietoje piliečiai nepageidauja, arba už

vandens telkinius saugomose teritorijose, kurių susigrąžinti natūra turėtoje vietoje piliečiai nepageidauja, valstybė jiems atlygina pagal šio įstatymo 16 straipsnį.

5. Piliečių nuosavybės teisės į mišką ir vandens telkinius atkuriamos pagal Vyriausybės nustatyta tvarka sudarytus žemės reformos žemėtvarkos projektus.

6. Piliečiai privalo laikytis pagal žemės reformos žemėtvarkos projektus nustatytą specialiųjų miško ir vandens telkinių naudojimo sąlygų ir servitutų.

7. Jeigu piliečiui grąžintinas miškas arba vandens telkinys neišlikęs, piliečio pageidavimu grąžinamas žemės plotas, kuriame buvo neišlikęs miškas arba vandens telkinys, arba valstybė jam atlygina pagal šio įstatymo 16 straipsnį.

Straipsnio pakeitimai:

Nr. [IX-489](#), 2001-08-03, *Žin.*, 2001, Nr. 71-2518 (2001-08-17)

7 straipsnis. Nuosavybės teisių į ūkinės-komercinės paskirties pastatus ir jų priklausinius atkūrimo tvarka

1. Šio įstatymo 2 straipsnyje nurodytiems piliečiams nuosavybės teisės į ūkinės-komercinės paskirties pastatus ir jų priklausinius atkuriamos grąžinant juos natūra Vyriausybės nustatyta tvarka, išskyrus pagal šio įstatymo 14 straipsnį valstybės išperkamus ūkinės-komercinės paskirties pastatus.

2. Už valstybės išperkamus, taip pat už šio įstatymo 3 straipsnyje nurodytus neišlikusius ūkinės-komercinės paskirties pastatus ir jų priklausinius, kurie po 1991 m. rugpjūčio 1 d. neišliko dėl valstybės, savivaldybės institucijų priimtų sprendimų, atlyginama pagal šio įstatymo 16 straipsnį.

3. Grąžinus ūkinės-komercinės paskirties pastatus ir jų priklausinius natūra, nuosavybės teisės į žemę, ant kurios pastatyti sugrąžintieji pastatai, piliečiams atkuriamos šio įstatymo 4 ir 5 straipsniuose nustatyta tvarka, nepaisant to, ar buvo paduotas atskiras prašymas grąžinti šią žemę.

8 straipsnis. Nuosavybės teisių į gyvenamuosius namus, jų dalis, butus atkūrimo sąlygos ir tvarka

1. Šio įstatymo 2 straipsnyje nurodytiems piliečiams nuosavybės teisės į gyvenamuosius namus, jų dalis, butus atkuriamos grąžinant juos natūra, išskyrus pagal šio įstatymo 15 straipsnį valstybės išperkamus gyvenamuosius namus, jų dalis, butus.

2. Už valstybės išperkamus, taip pat už šio įstatymo 3 straipsnyje nurodytus neišlikusius gyvenamuosius namus, jų dalis, butus, kurie po 1991 m. rugpjūčio 1 d. neišliko dėl valstybės, savivaldybės institucijų priimtų sprendimų, piliečiams valstybė atlygina pagal šio įstatymo 16 straipsnį.

3. Grąžinus gyvenamuosius namus, jų dalis, butus natūra, nuosavybės teisės į žemę, ant kurios pastatyti sugrąžintieji namai, atkuriamos šio įstatymo 4 ir 5 straipsniuose nustatyta tvarka, nepaisant to, ar buvo paduotas atskiras prašymas grąžinti šią žemę.

4. Grąžinus šio įstatymo 2 straipsnyje nurodytiems piliečiams gyvenamuosius namus, jų dalis, butus natūra arba perdavus nuosavybėn kitas gyvenamąsias patalpas, šie piliečiai kartu su savo šeimos nariais ir subnuomininkais privalo per 2 mėnesius nuo tuščių patalpų jiems perdavimo dienos patuštinti nuomojamas valstybės ar savivaldybių butų fondo gyvenamąsias patalpas.

5. Jeigu piliečiai nepageidauja susigrąžinti natūra namų, kuriuose gyvena nuomininkai, arba nesutinka su 20 straipsnyje nurodytomis sąlygomis, jiems atlyginama pagal šio įstatymo 16 straipsnį.

9 straipsnis. Nuosavybės teises patvirtinantys dokumentai

1. Nuosavybės teises patvirtinantys dokumentai yra išrašai iš hipotekos knygų, jei šių nėra - turto perleidimo sutartys, teismų sprendimai, turto nacionalizavimo aktai, taip pat valstybinių archyvų išduoti pažymėjimai, testamentai ar kiti Vyriausybės nustatyti dokumentai.

2. Piliečiai, kurių dokumentai, patvirtinantys nuosavybės teises į išlikusį nekilnojamąjį turtą bei patvirtinantys giminystės ryšį, neišliko, turi teisę dėl nuosavybės teisių bei giminystės ryšio nustatymo kreiptis į teismą Civilinio proceso kodekso nustatyta tvarka.

10 straipsnis. Prašymų atkurti nuosavybės teises į nekilnojamąjį turtą pateikimo tvarka

1. Nuosavybės teisės atkuriamos piliečiams, kurių prašymai atkurti nuosavybės teises į nekilnojamąjį turtą pateikti Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ nustatytais terminais ir šio įstatymo nustatyta tvarka iki

2001 m. gruodžio 31 d. Piliečiai, praleidę nustatytus terminus prašymams paduoti, netenka teisės į nuosavybės teisių atkūrimą pagal šį įstatymą.

2. Piliečių, kurių prašymai atkurti nuosavybės teises į nekilnojamąjį turtą pateikti po 1993 m. rugsėjo 10 d., nuosavybės teisės į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkuriamos gražinant žemę, mišką natūra arba atlyginama Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatyme nurodytais būdais, išskyrus pinigais, jeigu iki prašymo padavimo dienos nuosavybės teisės į šį turtą neatkurtos kitiems šio įstatymo 2 straipsnyje nurodytiems piliečiams.

3. Piliečiams, kurie pagal šio įstatymo 5 straipsnio 2 dalies 2 punktą atsisako jiems perduodamo naujo žemės sklypo individualiai statybai bei kitai paskirčiai, už šį žemės sklypą kompensuojama pinigais nepaisant prašymo atkurti nuosavybės teises į nekilnojamąjį turtą pateikimo dienos, jeigu šis prašymas pateiktas šio įstatymo nustatytais terminais.

4. Kartu su prašymu atkurti nuosavybės teises pateikiamas pilietybę patvirtinantis dokumentas ir pridedami nuosavybės teises bei giminystės ryšį su savininku patvirtinantys dokumentai. Piliečiai, padavę prašymus atkurti nuosavybės teises į nekilnojamąjį turtą, bet nepateikę nuosavybės teises bei giminystės ryšį su savininku patvirtinančių dokumentų, šiuos dokumentus iki 2002 m. liepos 1 d. turi pateikti šio įstatymo 17 straipsnyje nurodytoms institucijoms. Piliečiai, praleidę nustatytą terminą pateikti šiuos dokumentus, netenka teisės į nuosavybės teisių atkūrimą pagal šį įstatymą.

Straipsnio pakeitimai:

Nr. [VIII-1181](#), 99.05.13, *Žin.*, 1999, Nr. 48-1522 (99.06.02)

Nr. [IX-489](#), 2001-08-03, *Žin.*, 2001, Nr. 71-2518 (2001-08-17)

11 straipsnis. Prašymų atkurti nuosavybės teises turinys

1. Prašyme atkurti nuosavybės teises į išlikusį nekilnojamąjį turtą nurodoma piliečio, turinčio teisę į nuosavybės teisių atkūrimą, vardas, pavardė, gyvenamoji vieta, išlikusio nekilnojamojo turto savininko vardas, pavardė ir to turto rūšis, dydis, buvimo vieta, nuosavybės teisių į šį turtą pagrindas, dabartinis turto valdytojas, nuosavybės teisių netekimo laikas ir būdas.

2. Piliečiai, kuriems pagal šį įstatymą neatkuriamos nuosavybės teisės į visą anksčiau turėtą žemę, mišką ar vandens telkinį (jei šis plotas yra laisvas ir gražintinas natūra), vadovaudamiesi šio įstatymo 4 ir 6 straipsniais, savo prašymuose nurodo žemės, miško ar vandens telkinių plotus, į kuriuos jie pageidauja atkurti nuosavybės teises.

III SKYRIUS

SĄLYGOS, DĖL KURIŲ IŠLIKUSI NEKILNOJAMĄJI TURTA IŠPERKA VALSTYBĖ

12 straipsnis. Valstybės išperkama žemė

Žemė iš šio įstatymo 2 straipsnyje nurodytų piliečių išperkama valstybės ir už ją atlyginama pagal šio įstatymo 16 straipsnį, jeigu ji:

1) užimta valstybės ir savivaldybės kelių; aerodromų (jų sąrašą ir žemės plotus tvirtina Vyriausybė); užimta karinių dalinių ir skirta valstybės sienos apsaugai (žemės plotus ir jų ribas tvirtina Vyriausybė); yra naudingųjų iškasenų naudojamų telkinių teritorijoje;

2) kaimo vietovėje ir po 1995 m. birželio 1 d. miestams priskirtoje teritorijoje pagal įstatymus yra užimta: namų valdų (sodybų) sklypų; valstybinių įstaigų ir organizacijų bei visuomeninės paskirties pastatams ir įrenginiams (statomiems arba pastatytiems) eksploatuoti reikalingų sklypų, išskyrus poilsiaviečių pastatų ir statinių užimtus žemės sklypus; kitų visuomenės poreikiams naudojamų teritorijų (gatvių, aikščių, skverų, kapinių, vandenviečių, paplūdimių ir kt.); yra suteikta individualių gyvenamųjų namų statybai. Šių žemės sklypų (teritorijų) plotai ir ribos nustatomi žemėtvarkos projektuose;

**3) iki 1995 m. birželio 1 d. buvo miestams nustatyta tvarka priskirtose teritorijose, išskyrus šio įstatymo 5 straipsnio 2 dalyje numatytą išimtį, kai prie statinių esantis naudojamas žemės sklypas yra nuosavybės teise turėtoje žemėje ir perduodamas neatlygintinai nuosavybėn;

4) užimta sodininkų bendrijų sodų;

5) yra valstybinių rezervatų, nacionalinių ir regioninių parkų rezervatų, Kuršių nerijos nacionalinio parko teritorijoje;

6) pagal įstatymus įsigyta privačion nuosavybėn;

7) pagal įstatymus suteikta ir naudojama gyventojų asmeniniam ūkiui, taip pat suteikta tarnybinėms daloms. Šios žemės sklypų dydžiai ir jų ribos nustatomi naujai parengtuose žemės reformos žemėtvarkos projektuose;

8) suteikta kaimo vietovėje mokslo ir mokymo, valstybinėms socialinės globos bei rūpybos įstaigoms, perduota valstybiniams specializuotiems sėklininkystės, veislininkystės ūkiams, specialiosios paskirties veislininkystės bendrovėms. Šios žemės naudotojų sąrašą ir jų naudojamų žemės sklypų dydžius nustato Vyriausybė;

9) yra su įrengtais tvenkiniais, pramoninės žuvininkystės tvenkiniais (įskaitant užtvankos įrenginių užimtą žemę) ir jeigu ją susigrąžinti pagal šio įstatymo 4 straipsnio 12 dalį atsisako savininkai;

10) atitinka šio įstatymo 16 straipsnio 6 dalies pirmajame sakinyje nurodytas sąlygas;

11) pagal įstatymus suteikta ir naudojama valstiečių ūkiui, jeigu šią žemę jos naudotojui buvo leista pirkti ir už ją sumokėti pinigai ar valstybės vienkartinės išmokos;

12) yra valstybinių parkų ir valstybinių draustinių teritorijose, ypač vertingose ekologiniu, archeologiniu ir rekreaciniu požiūriais. Šių teritorijų ribas nustato Aplinkos ministerija, suderinusi su savivaldybės meru ir apskrities viršinininku.

**** Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 5 straipsnio 2 dalis ta apimtimi, kuria numatyta, kad laisva (neužstatyta) žemė negražinama natūra, jei pilietis neturi gyvenamojo namo ar kito pastato prie nuosavybės teise turėtos žemės, nors šiai laisvai (neužstatytai) žemei nėra konkretaus visuomenės poreikio, taip pat įstatymo 12 straipsnio 3 punktą ta apimtimi, kuria numatyta, kad yra išperkama žemės dalis, liekanti perdavus piliečiui neatlygintinai nuosavybėn prie gyvenamojo namo ar kito pastato esanti naudojamą žemės sklypą, kuris yra nuosavybės teise turėtoje žemėje, nors minėtai laisvai (neužstatytai) žemei nėra konkretaus visuomenės poreikio, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsnio 3 daliai.**

Straipsnio pakeitimai:

Nr. [VIII-1181](#), 99.05.13, *Žin.*, 1999, Nr.48-1522 (99.06.02)

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, [Nutarimas](#)
2001 04 02, *Žin.*, 2001, Nr. 29-938 (2001 04 04)

Nr. [IX-489](#), 2001-08-03, *Žin.*, 2001, Nr. 71-2518 (2001-08-17)

Nr. [IX-639](#), 2001-12-11, *Žin.*, 2001, Nr. 108-3904 (2001-12-28)

13 straipsnis. Valstybės išperkami miškai ir vandens telkiniai

Miškai ir vandens telkiniai iš šio įstatymo 2 straipsnyje nurodytų piliečių išperkami valstybės ir už juos valstybė atlygina pagal šio įstatymo 16 straipsnį, jeigu jie:

1) priskirti valstybinės reikšmės miškams, valstybinės reikšmės vidaus vandenims. Šių miškų ir vandens telkinių plotus tvirtina Vyriausybė;

2) priskirti valstybiniams rezervatams, valstybinių parkų rezervatams ir rezervatinėms apyrubėms, Kuršių nerijos nacionaliniam parkui;

3) priskirti miestų miškams, miestų sanitarinės apsaugos pirmajai zonai, miško parkams. Išvardytų miškų sąrašus su juose nurodytais miškų plotais tvirtina Vyriausybė;

4) priskirti miško genetiniams draustiniams, valstybiniams miško medelynams, valstybiniams miško daigynams ir miško sėklinėms plantacijoms;

5) priskirti miškų mokslinio tyrimo ir mokymo bei selekcinės sėklininkystės objektams. Šių miškų plotus tvirtina Vyriausybė;

6) pagal įstatymus įsigyti privačion nuosavybėn.

Straipsnio pakeitimai:

Nr. [VIII-1181](#), 99.05.13, *Žin.*, 1999, Nr.48-1522 (99.06.02)

Nr. [IX-242](#), 2001 04 10, *Žin.*, 2001, Nr. 35-1163 (2001 04 25)

Nr. [IX-639](#), 2001-12-11, *Žin.*, 2001, Nr. 108-3904 (2001-12-28)

14 straipsnis. Valstybės išperkami ūkinės-komercinės paskirties pastatai

Ūkinės-komercinės paskirties pastatai iš šio įstatymo 2 straipsnyje nurodytų piliečių išperkami valstybės ir už juos atlyginama pagal šio įstatymo 16 straipsnį, jeigu jie:

- 1) yra iš esmės perstatyti (rekonstruoti) taip, kad pakeista daugiau kaip 60 procentų pagrindinių konstrukcijų ir sukurto naujo ploto negalima atskirti nuo buvusiojo;
- 2) pagal įstatymus įsigyti privačion nuosavybėn.

15 straipsnis. Valstybės išperkami gyvenamieji namai, jų dalys, butai

Gyvenamieji namai, jų dalys, butai valstybės išperkami iš šio įstatymo 2 straipsnyje nurodytų piliečių ir už juos atlyginama pagal šio įstatymo 16 straipsnį, jeigu jie:

- 1) yra pertvarkyti į negyvenamąsias patalpas ir naudojami švietimo, sveikatos apsaugos, kultūros, mokslo reikmėms bei globos namams. Šių patalpų sąrašą tvirtina Vyriausybė;
- 2) iš esmės pertvarkyti taip, kad pakeista daugiau kaip 50 procentų pagrindinių konstrukcijų ir sukurto naujo bendrojo ploto negalima atskirti nuo buvusiojo, jei visas bendras plotas 30 procentų viršija buvusįjį;
- 3) pagal įstatymus įsigyti privačion nuosavybėn.

Straipsnio pakeitimai:

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, [Nutarimas](#)

98.10.27, Žin., 1998, Nr.95-2642 (98.10.30)

Nr. VIII-1181, 99.05.13, Žin., 1999, Nr.48-1522 (99.06.02)

16 straipsnis. Atlyginimas piliečiams už valstybės išperkama nekilnojamąjį turtą

1. Už valstybės išperkama išlikusį nekilnojamąjį turtą, taip pat už nekilnojamąjį turtą, kuris iki 1991 m. rugpjūčio 1 d. buvo išlikęs, tačiau po to jo neliko dėl valstybės, savivaldybės institucijų priimtų sprendimų, piliečiams atlygina valstybė.

2. Kai valstybė atlygina piliečiams už nekilnojamąjį turtą, kuris pagal šį įstatymą negražinamas natūra, laikomasi negražinamo turto ir vietoj jo perduodamo kito turto, kuriuo atlyginama už valstybės išperkama turtą, lygiavertiškumo principo.

3. Kai atlyginama už valstybės išperkama nekilnojamąjį turtą ir už nekilnojamąjį turtą, kurio šio įstatymo nustatytais atvejais piliečiai nepageidauja susigrąžinti natūra, atlyginimas (perduodamų neatlygintinai nuosavybėn žemės, miško, vandens telkinio vertė, mokamų pinigų suma, išduodamų vertybinių popierių skaičius) apskaičiuojamas pagal Vyriausybės patvirtintą vertinimo metodiką, atsižvelgiant į realią išperkamo turto ir perduodamo kito turto vertę atlyginimo metu. Atlyginant už miesto teritorijoje esančią žemę, laikomasi nuostatos, kad po neteisėto žemės nacionalizavimo miestams priskirta žemė vertinama priemiestinėse teritorijose esančios žemės ūkio paskirties žemės vidutine rinkos kaina, o kitai miestų teritorijose esančiai žemei taikoma tam miestui Vyriausybės nustatyta vidutinė atlyginimo kaina.

4. Kai atlyginama už pagal šį įstatymą negražinamą žemę, mišką, vandens telkinį, vietoj jų perduodamos nuosavybėn žemės, miško, vandens telkinio lygiavertiškumas nustatomas pagal Vyriausybės patvirtintą metodiką.

5. Už žemę, taip pat vandens telkinius saugomose teritorijose, kurių susigrąžinti natūra turėtoje vietoje piliečiai nepageidauja, jiems gali būti atlyginama perduodant nuosavybėn lygiavertį turėtajam atitinkamai žemės sklypą ar vandens telkinį iš laisvos žemės fondo pagal Žemės reformos įstatyme piliečiams nustatytą žemės, vandens telkinių plotų įsigijimo eiliškumą, taip pat perduodamas nuosavybėn neatlygintinai jo naudojamas lygiavertis žemės sklypas prie nuosavybės teise turimų pastatų, išskyrus šio straipsnio 7 dalyje numatytus atvejus.

6. Tais atvejais, kai didžioji dalis piliečio nuosavybės teise turėtos žemės ūkio naudmenų žemės pagal šio įstatymo 12 straipsnį yra priskirta valstybės išperkamai žemei, jam pageidaujant, už likusį laisvos žemės plotą, jeigu jame žemės ūkio naudmenų lieka mažiau kaip 3 ha arba ūkį atkurti netikslinga, atlyginama šiame straipsnyje nurodytais būdais. Šiais atvejais sprendimą dėl ūkio atkūrimo tikslingumo priima apskrities viršininkas pagal žemės reformos žemėtvarkos projekto autoriaus duomenis. Miškas, kurio susigrąžinti natūra turėtoje vietoje piliečiai nepageidauja, jiems gali būti gražinamas perduodant nuosavybėn lygiavertį miško plotą iš laisvo miško fondo tik už turėtą mišką ir žemę, apaugusią mišku, ir tik tose apskrityse, kuriose gyvena šie piliečiai.

7. Valstybiniuose parkuose, išskyrus Nemuno deltos regioninį parką, ir valstybiniuose draustiniuose žemė, miškas ar vandens telkiniai perduodami nuosavybėn neatlygintinai lygiaverčiu žemės, miško ar vandens telkinio plotu neskaidant sklypo į dalis, išskyrus asmeninio ūkio žemę, tik tiems piliečiams, kurie šiose teritorijose naudoja žemę asmeniniam ūkiui arba kurie iki 2001 m. rugpjūčio 17 d. gyveno ir turėjo nuosavybės teise gyvenamuosius namus ar butus, jų dalis valstybiniame parke ir valstybiniame draustinyje bei su jais besiribojančiuose kaimuose ir miesteliuose, taip pat iki 2001 m. rugpjūčio 17 d. šiose teritorijose gyvenusiems piliečiams, kurių sutuoktiniai šiose teritorijose turėjo gyvenamąjį namą ar butą, jų dalį. Nemuno deltos regioniniame parke žemė perduodama nuosavybėn lygiaverčiu žemės plotu neskaidant sklypo į dalis, išskyrus asmeninio ūkio žemę, piliečiams, kurie gyvena šio regioninio parko teritorijoje, taip pat Šilutės ir Pagėgių savivaldybėse. Remiantis iki 2001 m. rugpjūčio 17 d. patvirtintais žemės reformos žemėtvarkos projektais, valstybiniuose parkuose ir valstybiniuose draustiniuose žemė, miškas ar vandens telkiniai piliečiams, gyvenusiems ir turėjusiems nuosavybės teise gyvenamuosius namus ar butus, jų dalis rajone, kuriame yra valstybinis parkas ar valstybinis draustinis, gražinami perduodant nuosavybėn neatlygintinai lygiavertį turėtajam atitinkamai žemės, miško plotą ar vandens telkinį.

8. Atlyginimas už pagal šį įstatymą negražinamus ūkinės-komercinės paskirties pastatus, gyvenamuosius namus, jų dalis, butus nustatomas pagal Vyriausybės patvirtintą metodiką.

9. Už valstybės išperkamą žemę, miškus ir vandens telkinius valstybė piliečiams atlygina šiais būdais:

1) perduodama lygiavertį žemės, miško ar vandens telkinio plotą. Už miesto teritorijoje esančią žemę (išskyrus už miesto teritorijoje turėtą mišką) mišku neatlyginama;

2) įskaitymu panaikindama piliečio pinigines prievoles valstybei, atsiradusias po nekilnojamojo turto nusavinimo iki sprendimo dėl nuosavybės teisių atkūrimo dienos;

3) vertybiniais popieriais;

4) perduodama neatlygintinai nuosavybėn lygiavertį turėtajam naują žemės sklypą individualiai statybai miestuose ir kaimo vietovėse, kur buvo turėtoji žemė, lygiavertį turėtajam žemės sklypą prie nuosavybės teise turimų pastatų (nepaisant turėtos žemės vietos). Vyriausybės nustatyta tvarka piliečio pageidavimu lygiavertis turėtajam naujas žemės sklypas individualiai statybai gali būti perduotas neatlygintinai nuosavybėn kituose, negu buvo turėtas žemės sklypas, miestuose bei kaimo vietovėse, išskyrus Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių, Panevėžio, Alytaus, Marijampolės, Druskininkų, Palangos, Birštono ir Neringos miestus;

5) pinigais - išpirkdami kaimo vietovėje žemę, mišką, išskyrus 4 straipsnio 7, 10 dalyse ir 6 straipsnio 3, 7 dalyse nurodytus atvejus, taip pat išskyrus atvejį, kai privačion nuosavybėn iš laisvos žemės fondo yra įsigyta žemė, kurios susigrąžinti nepageidavo šio įstatymo 2 straipsnyje nurodyti piliečiai. Atlyginimo pinigais dydis padidinamas 15 procentų, jeigu yra išperkama žemė, į kurią nuosavybės teisės yra atkurtos arba atkuriamos Lietuvos Respublikos piliečiams - 1918-1920 m. nepriklausomybės kovų kariams savanoriams, pasipriešinimo (rezistencijos) dalyviams, politiniams kaliniams, tremtiniams ar Vyčio Kryžiaus ordinu apdovanotiems asmenims, jų sutuoktiniams, tėvams (įtėviams), vaikams (įvaikiams), ir jei ši žemė pagal šio įstatymo 12 straipsnį yra priskirta valstybės išperkamai žemei ir yra naudojama asmeniniam arba valstiečio ūkiui, tarnybinėms daloms;

6) pinigais - išpirkdama žemę, kuri Vyriausybės nustatyta tvarka buvo priskirta miestų teritorijoms nuo 1991 m. rugpjūčio 1 d. iki 1995 m. birželio 1 d.;

7) pinigais - Lietuvos Respublikos piliečiams politiniams kaliniams ir tremtiniams, sugrįžusiems iš tremties po šio įstatymo įsigaliojimo ir nepageidaujantiems susigrąžinti žemės, miško ir vandens telkinių kaimo vietovėse natūra;

8) pinigais - piliečiams, atsisakiusiems jiems perduodamo neatlygintinai nuosavybėn naujo žemės sklypo individualiai statybai miestuose, kompensuojant Vyriausybės nustatyto dydžio žemės sklypo tame mieste vidutinės vertės sumą, kurią nustato Vyriausybė;

9) perduodama neatlygintinai nuosavybėn lygiavertį turėtajam vandens telkinį - už išperkamą arba neišlikusį vandens telkinį.

10. Už valstybės išperkamus gyvenamuosius namus, jų dalis, butus valstybė atlygina piliečiams šiais būdais:

1) perduodama neatlygintinai nuosavybėn jų nuomojamus valstybės ar savivaldybės butų fondo butus, kurių vertės skirtumas padengiamas Vyriausybės nustatyta tvarka;

2) perduodama neatlygintinai nuosavybėn lygiaverčius turėtiesiems namams, jų dalims, butams butus Vyriausybės nustatyta tvarka;

3) perduodama neatlygintinai nuosavybėn lygiavertį turėtiesiems namams, jų dalims, butams naują žemės sklypą individualiai statybai toje vietovėje, kurioje jie buvo. Vyriausybės nustatyta tvarka piliečio pageidavimu lygiavertis naujas žemės sklypas individualiai statybai gali būti perduotas neatlygintinai nuosavybėn kituose, negu buvo gyvenamieji namai, jų dalys, butai, miestuose ir kaimo vietovėse, išskyrus Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių, Panevėžio, Alytaus, Marijampolės, Druskininkų, Palangos, Birštono ir Neringos miestus;

4) perduodama neatlygintinai nuosavybėn lygiaverčius turėtiesiems namams, jų dalims, butams tuščius nenuomojamus pastatus, statinius arba jų dalis. Šių pastatų, statinių arba jų dalių perdavimo tvarką nustato Vyriausybė;

5) įskaitymu panaikindama piliečio pinigines prievoles valstybei, atsiradusias po nekilnojamojo turto nusavinimo iki sprendimo dėl nuosavybės teisių atkūrimo priėmimo dienos, Vyriausybės nustatyta tvarka;

6) perduodama neatlygintinai nuosavybėn kitą turtą Vyriausybės nustatyta tvarka;

7) pinigais ir (ar) vertybiniais popieriais.

11. Už valstybės išperkamus ūkinės-komercinės paskirties pastatus ir jų priklausinius valstybė atlygina vertybiniais popieriais.

Straipsnio pakeitimai:

Nr. [VIII-1181](#), 99.05.13, *Žin.*, 1999, Nr. 48-1522 (99.06.02)

Nr. [IX-489](#), 2001-08-03, *Žin.*, 2001, Nr. 71-2518 (2001-08-17)

Nr. [IX-639](#), 2001-12-11, *Žin.*, 2001, Nr. 108-3904 (2001-12-28)

17 straipsnis. Institucijos, nagrinėjančios piliečių prašymus atkurti nuosavybės teises

1. Piliečių prašymus atkurti nuosavybės teises į žemę, mišką ir vandens telkinius nagrinėja Vyriausybės įgaliota institucija.

2. Piliečių prašymus atkurti nuosavybės teises į gyvenamuosius namus, jų dalis, butus, ūkinės-komercinės paskirties pastatus Vyriausybės nustatyta tvarka nagrinėja miesto, rajono savivaldybės meras (valdyba) ar kita Vyriausybės įgaliota institucija.

18 straipsnis. Sprendimų dėl nuosavybės teisių atkūrimo priėmimas

1. Šio įstatymo 17 straipsnyje nurodytos institucijos turi išnagrinėti piliečių prašymus ir priimti sprendimus dėl nuosavybės teisių atkūrimo per 6 mėnesius nuo dokumentų, patvirtinančių nuosavybės teises ir giminystės ryšį, pateikimo bei kitų šiame įstatyme nurodytų dokumentų parengimo dienos.

2. Apie sprendimo priėmimo laiką raštu turi būti informuoti šio įstatymo 2 straipsnyje nurodyti piliečiai. Piliečiams neatvykus į svarstymą, sprendimas gali būti priimtas jiems nedalyvaujant.

3. Institucijos, nagrinėjančios piliečių prašymus dėl nuosavybės teisių atkūrimo, nesant galimybės pagal šį įstatymą nuosavybę grąžinti natūra, privalo piliečiams raštu pasiūlyti kitus šiame įstatyme numatytus atlyginimo būdus.

4. Institucijos priimtame sprendime grąžinti piliečiui natūra gyvenamąjį namą, jo dalį, butą turi būti nurodomos šio namo, jo dalies, buto nuomininkams ir savininkams valstybės suteiktos garantijos ir jų galiojimo trukmė.

5. Sprendime nurodoma ir valstybės išperkamo nekilnojamojo turto vertė.

6. Sprendimai piliečiams išduodami ne vėliau kaip per 30 dienų nuo jų priėmimo dienos.

Straipsnio pakeitimai:

Nr. [VIII-1181](#), 99.05.13, *Žin.*, 1999, Nr. 48-1522 (99.06.02)

19 straipsnis. Sprendimų dėl nuosavybės teisių atkūrimo apskundimo tvarka

1. Šio įstatymo 17 straipsnyje nurodytų institucijų sprendimai dėl nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo gali būti apskūsti teismui per 30 dienų nuo šių sprendimų įteikimo piliečiams dienos.

2. Šiose bylose šalys atleidžiamos nuo žyminio mokesčio.

20 straipsnis. Valstybės garantijos gyvenamųjų namų, jų dalių, butų nuomininkams ir savininkams. Nuomininkų ir savininkų teisės ir pareigos

1. Kai piliečiui gražinamas natūra gyvenamasis namas, jo dalis, butas, kuriuose gyvena nuomininkai, visas nuomininkų teises ir pareigas pagal gyvenamųjų patalpų nuomos sutartį Vyriausybės nustatyta tvarka perima savivaldybė iki to laiko, kol valstybė įvykdys jiems suteiktas garantijas. Iki šio laiko savininkui draudžiama nutraukti nuomos sutartį su savivaldybe ir draudžiama nuomininkus išskeldinti, išskyrus Civiliniame kodekse numatytus atvejus.

2. Savivaldybė, perėmusi nuomininkų teises ir pareigas, gyvenamąsias patalpas Vyriausybės nustatyta tvarka ir sąlygomis nuomoja šiose patalpose gyvenantiems nuomininkams ir rūpinasi jų eksploatacija bei remontu. Šie nuomininkai savivaldybei moka nuompinigių ir mokesčių už komunalines paslaugas pagal savivaldybės nustatytus tarifus, o su gražinto namo, jo dalies ar buto savininku pagal patalpų nuomos sutartį atsiskaito savivaldybė Vyriausybės nustatyta tvarka ir sąlygomis.

3. Institucija, primanti sprendimą gražinti piliečiui natūra gyvenamąjį namą, jo dalį, butą, privalo juose gyvenantiems nuomininkams išduoti valstybės garantinį dokumentą. Toks garantinis dokumentas išduodamas ir gražinamo namo, jo dalies, buto savininkui. Valstybės garantijas, jų įvykdymą, garantijų turėtojų teises ir pareigas nustato Kompensacijų už valstybės išperkamą nekilnojamąjį turtą dydžio, šaltinių, mokėjimo terminų bei tvarkos, taip pat garantijų ir lengvatų, numatytų Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatyme, įstatymas.

4. Nuomininkai, gyvenantys piliečiui natūra gražinamame gyvenamajame name, jo dalyje ar bute, per 3 mėnesius nuo institucijos, nurodytos šio įstatymo 17 straipsnio 2 dalyje, pranešimo gavimo dienos privalo raštiškai pareikšti savo valią dėl Kompensacijų už valstybės išperkamą nekilnojamąjį turtą dydžio, šaltinių, mokėjimo terminų bei tvarkos, taip pat garantijų ir lengvatų, numatytų Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatyme, įstatymo numatytos valstybės garantijos. Nuomininkams, per šį laiką nepareiškusiems savo valios dėl nurodytame įstatyme numatytos valstybės garantijos, ją savo nuožiūra nustato šio įstatymo 17 straipsnio 2 dalyje nurodyta institucija.

5. Jeigu gyvenamojo namo savininkas parduoda sugražintą gyvenamąjį namą, jo dalį, butą, nuomininkai turi pirmenybės teisę jį pirkti Civilinio kodekso 125 straipsnyje nustatyta tvarka ir sąlygomis.

6. Nuomininkai, likę gyventi gyvenamuosiuose namuose, jų dalyse, butuose, kurių savininkai nenori susigražinti, įgyja teisę išsipirkti šias patalpas Vyriausybės nustatyta tvarka per šešis mėnesius nuo sprendimo dėl gyvenamojo namo, jo dalies, buto teisinės registracijos valstybės ar savivaldybės vardu įregistravimo Nekilnojamojo turto registre.

7. Šio straipsnio 1 ir 2 dalių nuostatos galioja ir pasikeitus namo, namo dalies, buto savininkui.

Straipsnio pakeitimai:

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, [Nutarimas](#)

98.10.27, Žin., 1998, Nr.95-2642 (98.10.30)

Nr. [VIII-1181](#), 99.05.13, Žin., 1999, Nr.48-1522 (99.06.02)

IV SKYRIUS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

21 straipsnis. Specialios šio įstatymo taikymo nuostatos

1. Piliečių prašymai atkurti nuosavybės teises, pateikti Lietuvos Respublikos įstatymo “Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų” nustatytais terminais ir neišnagrinėti iki Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo įsigaliojimo, nagrinėjami bei sprendimai dėl jų priimami laikantis šio įstatymo nuostatų.

2. Piliečiai, kurių nuosavybės teisės į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkurtos pagal Lietuvos Respublikos įstatymą “Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų”, turi teisę per 3 mėnesius nuo Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo įsigaliojimo dienos kreiptis ir pateikti prašymus Vyriausybės įgaliotai institucijai dėl papildomo sprendimo priėmimo pagal šį įstatymą.

3. Pilietis iki 2001 m. gruodžio 31 d. gali pakeisti savo pareikštą valią dėl būdo, kuriuo valstybė atlygina už išperkamą nekilnojamąjį turtą, jeigu nepriimtas sprendimas dėl nuosavybės teisių atkūrimo. Jeigu sprendimas priimtas, bet nepradėtas vykdyti, jis šio įstatymo 17 straipsnyje numatytų institucijų, piliečiui paprašius, pakeičiamas administracine tvarka, o jei sprendimas pradėtas vykdyti, jis gali būti

panaikinamas teismine tvarka ir pilietis atleidžiamas nuo žyminio mokesčio. Prašymus dėl priimtų sprendimų pakeitimo ar panaikinimo piliečiai turi pateikti iki 2001 m. gruodžio 31 d.

4. Piliečiams, kuriems gali būti taikomos šio įstatymo 4 straipsnio 8 dalies nuostatos, per 6 mėnesius nuo šio įstatymo įsigaliojimo dienos turi būti pateikti raštiški siūlymai dėl jų galimybės gauti didesnę sklypą iš laisvos žemės fondo. Gavę tokį pasiūlymą, piliečiai per 2 mėnesius nuo pasiūlymo gavimo dienos privalo raštu pranešti apie savo sutikimą arba nesutikimą su gautu pasiūlymu.

5. Piliečiai, kurių nuosavybės teisės į žemės ūkio paskirties žemę ir ūkinės-komercinės paskirties pastatus atkurtos grąžinant juos natūra, turi pirmumo teisę įsigyti valstybei, savivaldybėms arba žemės ūkio bendrovėms priklausančius pastatus, statinius, esančius jiems grąžintos žemės ribose arba prie grąžintų ūkinės-komercinės paskirties pastatų. Šie pastatai, statiniai įsigyjami įstatymų nustatyta tvarka.

6. Kai piliečiai, įsigiję asmeninio ūkio ar valstiečio ūkio žemę už valstybės vienkartinės išmokas, ją parduoda, pirmumo teisę ją išpirkti turi valstybė.

7. Kompensacijų, numatytų šiame įstatyme už valstybės išperkama nekilnojamąjį turta, dydį, šaltinius, mokėjimo terminus ir tvarką, taip pat šio įstatymo 20 straipsnyje numatytų garantijų nuomininkams įgyvendinimo tvarką ir sąlygas bei lengvatas 1918-1920 m. nepriklausomybės kovų kariams savanoriams, pasipriešinimo (rezistencijos) dalyviams, politiniams kaliniams, tremtiniams ir Vyčio Kryžiaus ordinu apdovanotiems asmenims, jų sutuoktiniams, tėvams (įtėviams), vaikams (įvaikiams) nustato atskiras įstatymas.

8. Piliečiai, kurie pagal šio įstatymo 4 straipsnio 8 dalį paėmė žemės sklypą kitoje kaimo vietovėje arba kurie pagal šio įstatymo 16 straipsnį vietoj valstybės išperkamos žemės sklypo kaimo vietovėje gavo lygiavertį sklypą kitoje vietovėje, įstatymų nustatyta tvarka gali pasinaudoti valstybės teikiamomis lengvatomis ir parama sodybai perkelti ir ūkiui kurti.

Straipsnio pakeitimai:

Nr. [VIII-1181](#), 99.05.13, Žin., 1999, Nr.48-1522 (99.06.02)

Nr. [IX-489](#), 2001-08-03, Žin., 2001, Nr. 71-2518 (2001-08-17)

22 straipsnis. Netekę galios teisės aktai

Įsigaliojus šiam įstatymui, netenka galios:

1) Lietuvos Respublikos įstatymas "Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turta atstatymo tvarkos ir sąlygų" (Žin.1991, Nr.21-545; 1992, Nr.3-40, Nr.7-155, Nr.11-278, Nr.15-405; 1993, Nr.5-83, Nr.32-725; 1994, Nr.7-100, Nr.14-229, Nr.43-778; 1995, Nr.39-965, Nr.50-1226, Nr.59-1465, Nr.85-1916, Nr.103-2299; 1996, Nr.37-929);

2) Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos nutarimas "Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo "Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turta atstatymo tvarkos ir sąlygų" įsigaliojimo ir taikymo tvarkos" (Žin.1991, Nr.21-549);

3) Lietuvos Respublikos įstatymo "Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turta atstatymo tvarkos ir sąlygų" galiojimo sustabdymo laikinasis įstatymas (Žin., 1997, Nr.6-89).

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

REPUBLIKOS PREZIDENTAS

ALGIRDAS BRAZAUSKAS

PAKEITIMAI:

1.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [VIII-1181](#), 99.05.13, Žin., 1999, Nr.48-1522 (99.06.02)

LIETUVOS RESPUBLIKOS PILIEČIŲ NUOSAVYBĖS TEISIŲ Į IŠLIKUSĮ NEKILNOJAMĄJĮ TURTA
ATKŪRIMO ĮSTATYMO 2, 4, 5, 10, 12, 13, 15, 16, 18, 20, 21 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR PAPILDYMO
ĮSTATYMAS

2.
Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas
Nr. [VIII-1521](#), 00.01.04, Žin., 2000, Nr.5-128 (00.01.19)
LIETUVOS RESPUBLIKOS PILIEČIŲ NUOSAVYBĖS TEISIŲ Į IŠLIKUSĮ NEKILNOJAMĄJĮ TURTAŲ ATKŪRIMO ĮSTATYMO 4 STRAIPSNIO PAPILDYMO ĮSTATYMAS
3.
Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas
Nr. [VIII-1866](#), 00.07.18, Žin., 2000, Nr.64-1934 (00.07.31)
PILIEČIŲ NUOSAVYBĖS TEISIŲ Į IŠLIKUSĮ NEKILNOJAMĄJĮ TURTAŲ ATKŪRIMO ĮSTATYMO 4 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMAS
4.
Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas
Nr. [VIII-1995](#), 00.10.10, Žin., 2000, Nr.89-2753 (00.10.25)
PILIEČIŲ NUOSAVYBĖS TEISIŲ Į IŠLIKUSĮ NEKILNOJAMĄJĮ TURTAŲ ATKŪRIMO ĮSTATYMO 2 STRAIPSNIO PAPILDYMO ĮSTATYMAS
5.
Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas
Nr. [IX-242](#), 2001 04 10, Žin., 2001, Nr. 35-1163 (2001 04 25)
PILIEČIŲ NUOSAVYBĖS TEISIŲ Į IŠLIKUSĮ NEKILNOJAMĄJĮ TURTAŲ ATKŪRIMO ĮSTATYMO 13 STRAIPSNIO PAKEITIMO IR PAPILDYMO ĮSTATYMAS
Šis įstatymas įsigalioja nuo 2001 m. liepos 1 d.
6.
Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas
Nr. [IX-489](#), 2001-08-03, Žin., 2001, Nr. 71-2518 (2001-08-17)
PILIEČIŲ NUOSAVYBĖS TEISIŲ Į IŠLIKUSĮ NEKILNOJAMĄJĮ TURTAŲ ATKŪRIMO ĮSTATYMO 2, 4, 6, 10, 12, 16, 21 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR PAPILDYMO ĮSTATYMAS
7.
Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas
Nr. [IX-639](#), 2001-12-11, Žin., 2001, Nr. 108-3904 (2001-12-28)
PILIEČIŲ NUOSAVYBĖS TEISIŲ Į IŠLIKUSĮ NEKILNOJAMĄJĮ TURTAŲ ATKŪRIMO ĮSTATYMO 12, 13, 16 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR PAPILDYMO ĮSTATYMAS

*** Pabaiga ***

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIO TEISMO NUTARIMAI:

1.
Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, [Nutarimas](#)
1998 10 27, Žin., 1998, Nr. 95-2642 (1998 10 30)
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS PILIEČIŲ NUOSAVYBĖS TEISIŲ Į IŠLIKUSĮ NEKILNOJAMĄJĮ TURTAŲ ATKŪRIMO ĮSTATYMO 4 STRAIPSNIO 1, 4, 9 IR 11 DALIŲ, 8 STRAIPSNIO 1 DALIES, 15 STRAIPSNIO 2 PUNKTO IR 20 STRAIPSNIO 1, 2, 3 BEI 4 DALIŲ ATITIKIMO LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI
2.
Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, [Nutarimas](#)
2001 04 02, Žin., 2001, Nr. 29-938 (2001 04 04)
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS PILIEČIŲ NUOSAVYBĖS TEISIŲ Į IŠLIKUSĮ NEKILNOJAMĄJĮ TURTAŲ ATKŪRIMO ĮSTATYMO 5 STRAIPSNIO 2, 3, 4 IR 5 DALIŲ, 12 STRAIPSNIO 3 PUNKTO, 16 STRAIPSNIO 3 DALIES IR ŠIO STRAIPSNIO 9 DALIES 5 PUNKTO ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI IR DĖL ŠIO ĮSTATYMO 5 STRAIPSNIO 2, 3, 4 BEI 5 DALIŲ IR 12 STRAIPSNIO 3 PUNKTO ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJOS 47 STRAIPSNIO ANTROJOJE DALYJE NUMATYTO ŽEMĖS SKLYPŲ ĮSIGIJIMO NUOSAVYBĖN SUBJEKTŲ,

TVARKOS, SĄLYGŲ IR APRIBOJIMŲ KONSTITUCINIO ĮSTATYMO 8 STRAIPSNIUI

*** Pabaiga ***

Redagavo: Aušrinė Trapinskienė (2001-12-28)
autrap@lrs.lt